

labores cum ipso dividat. 2° Caveat solertissime a quadam invidia, quae valde facile suboritur, si forte parochiani illum laudent, vel eum cum praeferebant advocent, vel ad eius confessionale maiori numero accedant. Quid si parochus ex zelothypia accurrere vellet ipse, quando parochiani non illum sed vicarium desiderant; aut si semper in eo esset ut illum censuraret? 3° Parochus sincero amore vicarium suum diligat, illumque tamquam socium laboris in vinea Domini, et tamquam brachium suum dextrum consideret; et, si in domo parochiali habitet, quoad victum et alia omnia (maxime vero si infirmetur), tamquam fratrem illum habeat. 4° Honore debito illum privatim et publice prosequatur, nec permittat ut quisquam minus reverenter erga eundem se gerat. Quid de parochis qui a vicario servitia, quae sacerdotali dignitati nullo modo conveniunt, exigunt, illoque tamquam vili famulo utuntur? 5° Optimum factu est si parochus deambulando, vel optimates visitando, vel ad infirmos se conferendo, vicarium suum (nisi aliquid obstet) secum habeat. 6° Identidem illum laudet, ut animum sumat. 7° Leves defectus dissimulet, toleret, aut humanissime corrigat. Vigilet tamen (speciatim in primis annis et maxime si foeminae iuvenes in domo parochiali adessent), et si forte aliquid grave deprehendat, de seria correctione cogitet, et interdum de dimissione; quae nihilominus ad casum extremum reservari debet, ne incidat in Syllam dum vult vitare Charybdim; multo magis quia frequentes mutationes nedum admirationi sed etiam scandalo paroeciae esse solent, et tam parochi quam vicarii famae ut plurimum praeiudicant. 8° Cavendum speciatim ne vicarius otiosus remaneat, aut parochianorum domos non vocatus frequentet. Parochus libros opportunos ei tradat, conferentias modo theologicas, modo liturgicas, modo asceticas cum ipso habeat, quin tamen illum tamquam discipulum tractet. 9° Denique (quod supremi momenti est) bonum exemplum ei praebeat.

575. *Quid si parochus propter corporis aut mentis perpetuam infirmitatem iam prorsus inhabilis esset?* Tunc, nisi vicarius Episcopo benevisus iam adsit, coadiutor ab Episcopo ipso nominandus (parochus quoque relictante) assignari potest. Cf. Lucidi (I. III. 274). Vide dicta n. 71 et seq.

CAPUT XXIII.

De parochus quoad scandalum non dandum, bonum exemplum praebendum, et existimationem sibi procurandam.

576. *Quid de scandalo in parochus?* Scandalum in parochus quid horribile est. Parochus scandalosus gregem, qui ab illo salvari deberet, ad perditionem impelleret; seductiones valde faciliores redderet (dicerent quippe non pauci: Eia age, sic faciamus, quia sic facit etiam parochus); fidei ipsi valde noceret (dicerent enim etiam: Si infernus vere adesset, parochus non ita faceret); non suam paroeciam dumtaxat sed finitimas quoque suis scandalis laederet; denique aliis etiam sacerdotibus, cum maximo religionis damno, praeiudicium inferret; ut enim dicebat S. Augustinus, malevoli dum ab uno sacerdote crimen admitti vident, *instant, satagunt, ambiunt ut de omnibus hoc credatur.*

577. *Scandalum consistitne solum in delictis?* Negative; sed consistit etiam in imprudentiis, quae male suspicandi occasionem praebent.

578. *Quid de parochus qui diceret: Sum ruri, sum in montibus: parochiani sunt simplices et ignorantes; non oportet ut multas cautelas adhibeam et paulo liberius procedere possim?* Parochus qui sic diceret, quam maxime se illuderet. Rustici malitiosissimi sunt, atque ad suspectus concipiendos, imo ad res sinistre prorsus interpretandas, sunt multo magis proclives quam cives.

Adde quod, dum in civitatibus plurimi de parcho non curant, ruri e contra oculi omnium ad illum diriguntur. Cf. Frassinetti (*Man.* 530).

579. *In quo consistit bonum exemplum a parcho praebendum; et cur necessarium?* Consistit in sanctitate vitae, quae sit 1° non ficta sed vera; 2° non communis sed exemplaris. Est autem necessarium, quia sine illo caetera omnia parum vel nihil valerent.

580. *Quomodo parochus existimationem sibi procurabit; et cur id exigitur?* Existimationem sibi procurabit 1° praedicta sanctitate vitae; 2° prudentia; 3° doctrina; non vero divitiis, potentia saeculari, superbo incessu, magnis obiurgationibus etc. Exigitur autem quia, ea seclusa, parochiani neque reverentiam, neque confidentiam erga illum haberent; et proinde eius monita, consilia, correctiones etc. parum valerent imo ordinarie despicerentur.

581. *Bona existimatio estne semper necessaria eodem modo?* Est semper necessaria; sed speciatim in initio; tunc enim parochiani parochum magis observant. Unicus error, quem tunc committat, sufficere potest, ut sinistrum conceptum statim de eo efforment; et quidem ita ut difficillimum sit, quod unquam in posterum bonam existimationem de illo sint habituri.

582. *Quale est scandalum magis perniciosum quod dari potest a parcho?* Est scandalum in genere impudicitiae.

583. *Quaenam sunt regulae principales a parochis stricte observandae quoad consuetudinem cum foeminis?* 1° De iure communi (imo et naturali) parochi (et idem dic de quibuslibet clericis) evitare debent quamlibet consuetudinem suspectam. Trid. (XXV. XIV) dicit: « Prohibet « S. Synodus quibuscumque clericis, ne... mulieres de quibus possit haberi suspicio, in domo, vel extra detinere, « aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant ». Hoc tamen intellige de suspicione non temeraria; unde ordinarie oportet ut aliquid saltem minus rectum subsistat vel im-

prudencia aliqua irrepserit. 2° Leges insuper dioecesanæ (si quae vigeant et rem istam magis determinent) parochi observare tenentur. In non paucis dioecesibus licentia Episcopi expressa exigitur, antequam in domo parochiali aliqua foemina (quae non sit consanguinea vel ultra quadragenaria) stabiliter recipiatur. Optandum ut lex adeo salutaris ubique adesset et vigeret.

584. *Veniendo magis ad particularia (et praescindendo semper a legibus vel consuetudinibus specialibus), quid de foeminis sive consanguineis sive affinibus in domo parochiali retentis?*

I. Istae ordinarie, quamvis in iuventutis flore essent, nullum suspectum contra parochum ingerunt. Quidam (Bouix, Schmalgr. etc.) excipiunt uxorem fratris eo vivente; sed Benedictus XIV (*Inst.* LXXXII. 1) dicit, posse parochum cohabitare cum uxore fratris, sive ipse inter vivos agat, sive vita decesserit. Ut tamen iventus non obstet, oportet ut de gradibus propinquioribus agatur; nempe (ut explicat idem Benedictus XIV *l. c.*) de primo et secundo gradu consanguinitatis (cuiusmodi sunt sorores, neptes sive ex fratre sive ex sorore, atque primae consobrinae); et de solo primo gradu affinitatis, nisi forte de uxore avunculi defuncti (quae est in 2° gr.) res esset.

II. Oportet insuper ut hae consanguineae (sive iuvenes sint sive aetate proveciores) nedum nullum positivum suspectum de turpi relatione cum parcho dederint (ut supra innuebam): sed etiam ut absolute bona fama gaudeant, et nullo ex capite paroeciae scandalum praebeant; secus enim nequidem ad earum procurandam emendationem parochus eas acceptare posset, ut rectissime docet Frassinetti (*Man. n.* 520).

III. Oportet denique ut propter particulares circumstantias parcho ipsi periculosae non sint. Circumstantiae huiusmodi essent non solum si lapsus iam locum habuissent; sed, iis quoque seclusis, si quaedam sympathia a sensualitate non seiuncta intercederet. Haec a pulchritu-

dine, maxime vero ab indole cara et amabili, procedere solet; atque facillime (si parochus nonnihil ad venerea pronus et fragilis esset; maxime vero si solus cum sola commoraretur) prius ad confidentias impellet, et dein ad scelera manifesta, quae probabilissime peccatorum catenam efformabunt et nunquam finem habebunt. Et notandum quod status huiusmodi adhuc horribilior esset, quam si de famula ageretur; quando enim de consanguinea vel affine agitur, illius eiectio valde difficilior et subinde moraliter impossibilis esse solet; unde miserrimus parochus in verissimo quasi inevitabilis damnationis laqueo versaretur. Quid enim si dicta mulier esset uxor fratris, quae cum marito et filiis in domo parochiali habitaret? Adde quod tunc matrimonium istud scelera omnia velaret, et hac etiam de causa (nullo infamiae timore a nefanda consuetudine retrahente) miserabilissimi parochi status peior esset.

IV. Quamvis itaque canonistae et theologi (rem hanc sub solo respectu decentiae externae considerando) facile concedant, ut parochus mulieres consanguineas vel affines (ut supra) secum retinere possit; tamen, priusquam illas acceptet, omnia serio consideret et discretionem magnam adhibeat, ne in huiusmodi abyssum se coniciat. Heu quot parochi, speciatim occasione uxoris fratris viventis domi retentae, damnantur! Cf. Frassinetti (*l. c.* 520).

V. Hac de causa, atque ob alia motiva quam maxime momentosa (de quibus infra *n.* 604 sermo habebitur) solent adesse leges particulares, quae severissime vetant ne parochi fratres aut alios consanguineos coniugatos secum retineant.

585. *Quid de mulieribus extraneis?* Quamvis optandum esset ut parochi potius virorum quam mulierum opera ad famulatum uterentur, tamen ex hodierna Ecclesiae disciplina permittitur ut parochi pro ancilla mulierem extraneam teneant, si nempe vel consanguineas secum non habeant, vel ipsae ad servitia praestanda non sufficiant. At

vero tunc speciales cautelae, maxime circa ancillae ipsius aetatem, necessariae esse possunt.

586. *Quid itaque de aetate ancillae?* In quovis casu ad minus erit semper bonum consilium ut famulae sint aetate proveciores. Attamen, praescindendo a legibus dioecesanis atque etiam a circumstantiis particularibus, distinguere oportet imprimis an parochus cum aliis, an vero cum ancilla sola cohabitet. In primo casu aetas provecior in famula rigore non exigitur; bene vero in secundo. Scripsit Benedictus XIV (*Instit. LXXXII. 3*): « Ipsarum quoque (famularum) aetas cognita sit, ita ut famulae parochi, qui consanguineis careat, quadraginta saltem annos iam absolvent. Aliter tamen discernendum est, si cum parochis etiam mulieres consanguineae versentur... Magnum discrimen interest, cum plures simul mulieres... eadem domo continentur; diverso tamen modo res se habet, cum sola mulier, nulla sanguinis propinquitate, sed famulae tantum conditione accita, cum parochis versatur, qui fortasse per hyemem longissimum noctis spatium non precibus aut libris impendit, sed cum ipsa famula prope ignem vanis colloquiis insumit ».

587. *Exigiturne revera ut ancilla parochi quadragimum annum expleverit, ita ut ille absolute peccet si mulierem talem aetatem non adhuc assecutam acceptet?* Si parochus cum alia famula iam lapsus fuisset, aut sua levitate vel imprudentia suspectus vel dieteria provocasset, ita ut absolute quoad famulas malam famam habeat, tunc, sin minus solius viri opera uti velit, saltem oportebit ut mulierem omnino annosam recipiat, et forsitan quadraginta annorum aetas non sufficiet. Cf. Bened. XIV (*l. c.* 2). Praescindendo ab hoc casu, censeo, considerandam esse praxim in Dioecesi vigentem. Si enim a parochis etiam omnino timoratae conscientiae, vel certe passim sine ulla reprehensione (et quin Episcopi quidquam in contrarium unquam dicant) acceptarentur ancillae quadraginta annorum aetatem adhuc non habentes (dummodo iuventutis

florem praetergressae fuerint); tunc peccatum hac in re adesse non videretur; multo magis quia non pauci dantur casus, in quibus invenire personam, quae ex una parte dictam aetatem expleverit, et ex alia honestate, habilitate et sanitate ita gaudeat, ut congruum servitium in domo parochiali praestare possit, vel impossibile esset, vel saltem antequam inveniretur diu expectare oporteret. Apud nos ordinarie videtur sufficere si famula circa triginta annorum aetatem habeat, saltem si quaedam adminicula concurrant, cuiusmodi essent, v. g. aetas provecior in parcho, specialis vitae exemplaritas in ancilla, vel si parochus non esset absolute solus sed famulum quoque haberet, vel si ancilla fuisset etiam prius in domo parochiali vivente matre parochi, et quia optimum servitium semper praestitit, ea quoque mortua, retineri velit etc.

588. *Quid de ancilla coniugata?* Frassinetti (*Man. n. 526*) dicit quod ancilla aut virgo aut vidua esse debet. Quamvis autem Benedictus XIV (*Instit. LXXXII. n. 23*) permittat ut parochus maritum et uxorem pro famulis habeat; certe oporteret nedum ut maritus semper cum uxore sua cohabitaret, sed etiam ut res ista nec diceriis aditum praerberet nec sinistram impressionem in parochianis faceret.

589. *Potestne parochus duas ancillas habere?* Ordinarie negative; sed hoc licitum esse potest solum in aliquo casu; ut puta, si prior ancilla propter senectutem vel habitualement infirmitatem servitiis praestandis sola amplius non sufficeret nec illam dimittere expediret. Cf. Bened. XIV (*Instit. LXXXII. 2*).

590. *Quomodo se gerere debet parochus cum ancilla, ne vel se ipsum in periculum coniiciat, vel etiam suspectibus et scandalo aditum praebeat?*

I. Debet firmissimus esse in non incipienda ulla confidentia, quae cum sacerdotali modestia et sanctitate componi nequeat (Cf. Frassinetti *Man. 517*). Vae si inciperet! Vae si turpi passioni tantillum cederet! In hunc finem

caveat a periculo; quod, si tentationibus subiiceretur et solus cum sola habitaret, vere extremum esset. Neque de virtute est fidendum; stellae enim ceciderunt de coelo. Media evitandi periculum (praeter communia orationis, meditationis, frequentis confessionis etc.) sunt 1° Quanto minus fieri potest immorari cum illa, et speciatim in circumstantia indicata mox supra (*n. 586*). 2° Stare semper in gradu suo, et reverentiam exigere. 3° Ancillae confessiones non audire, procurando simul ut apud alium saepe confiteatur.

II. Etsi nihil mali, imo et nihil periculi, subsisteret, cavebit solertissime parochus ne ullam male suspicandi occasionem praebeat; ut puta, si permetteret ut ancilla nimis adornata in publicum prodiret; aut si (quod utique peius esset) ipse id procuraret, vestes et ornamenta ei emeret, vel secum (prout speciatim ruri contingere potest) illam sic ornatam in cisio duceret. Idem dic si semper in eo esset ut illam laudaret, vel amoris (etsi honestissimi) significationes expressas ei daret. Foeminae cupiunt amari, et quod amentur facile se iactant et res exaggerant. Criterio carent, leves sunt atque loquaces, et consequentias non considerant. Hinc parochus de bono servitio se quidem contentum demonstrat, sed, potiusquam laudibus et muneribus, in stipendio (discretionem tamen servata) abundet. Caveat autem speciatim ne in testamento nimiam hereditatis partem (attentis circumstantiis et maxime praetermissis consanguineis vel neglecto famulo) ancillae relinquat. Denique non permittat ut illa, speciatim coram aliis, arroganter respondeat, quoddam imperium ostendat et quasi domina procedat; maxime vero non sinat ut in rebus paroeciae se ingerat.

591. *Quid notandum circa alias foeminas, quae famulae non sunt?* Videndum imprimis an locum habeat frequentia, vel non.

592. *Quid si frequentia locum non habeat; quo modo scilicet gerere se debet parochus cum foeminis, quae pro*

casibus fortuitis ad illum se conferunt, vel cum quibus extra domum parochialem casu loquitur?

I. Seclusa etiam frequentia cum aliqua in particulari, non leve scandalum daret parochus si habitualiter tractu nimis festivo cum foeminis omnibus (speciatim iuvenibus) procederet; facetiis et levitatibus cum iisdem indulgeret; diutius et libentius cum illis quam cum viris moras trahe- ret etc.

II. Non sufficit ut parochus pravum huiusmodi habitum non habeat; sed exigitur ut in casibus particularibus 1° Quo- citius fieri potest se expediat. 2° Oculorum modestiam et sacer- dotalem gravitatem (quae tamen cum rustica duritie confundi non debet) servet. 3° Nimiam corporum propinquitatem rigurose evitet. 4° Manum foeminae ad se venientis non apprehendat; et, si forte apprehensio ista (propter patriae morem, qui personis quoque ecclesiasticis communis esset) sine inurbanitate declinari nequiret, levissime prorsus et fugaciter id fiat. 5° Caveat ne si quid matri denegasset, illud filiae preces renovanti, concedat; imo, si filia nota- bile subsidium peteret, facile expedire potest ei indicere ut mater vel pater se praesentet. 6° Si ageretur de foe- mina malae famae, tunc prudentia omnino specialis neces- saria foret; sive illa ad parochum sive parochus ad illam se conferret, ut per se patet. 7° Denique in quovis casu optimum consilium est, ut, dum colloquium cum foemina habetur, porta aperta teneatur; atque ut (quantum fieri potest) evitetur ne mulieres extraneae (etsi bonae famae essent) in domo parochiali pernotent.

593. *Quid si ageretur de frequentia?* Tunc casus longe maioris mo- menti est; et valde difficile contingere poterit quod parochus modo ex stricta obligatione, et modo ex magna congruitate, frequentiam huiusmodi evitare non teneatur.

594. *Quandonam tenetur parochus ex stricta obligatione frequentiam, de qua loquimur, evitare?* Ratione scandali ad hoc tenebitur 1. Si foemina, quae domum parochialem frequentat, vel ad quam parochus frequenter se con- fert, sit malae famae, eo quod, v. g. notorie lapsa fuerit (etsi solum cum aliis), nec tractu temporis et bonis moribus famam recuperaverit. 2. Si (quamvis esset boni nominis prorsus) non appareret quo honesto motivo frequentia illa locum haberet; nec sufficeret motivum quod a populo sperneretur. Casum habes in stultissimis illis parochis, qui praetextu conferentiae spiritualis ita se gerunt.

3. Si parochus ipse imprudentis notoriis graves suspectus provocasset. 4. Si foemina amore captam erga parochum se ostenderet, v. g. occasiones eum in- visendi semper quaerendo, de illo semper loquendo, munuscula ei praebendo etc.

595. *Quandonam parochus saltem ex magna congruitate foeminae vel foeminarum frequentiam evitare debet?* Quando, etsi motivum honestum non desit, tamen de re periculosa, et dicteriis subiecta agatur, neque stricta necessitas urgeat. Ex hoc capite ad minus maxime convenit ut parochus evitet 1. docere puellam aliquam (nisi forte esset adhuc impubes) sive litteras, sive harmonii sonitum etc. 2. Acceptare administrationem rerum temporalium alicuius familiae, si hac de causa frequens relatio cum foeminis (nisi forte essent vetulae), remotis arbitris, contingere deberet. 3. Advocare adolescentulas in domum parochialem diebus festis, ex motivo sic eas a mundi periculi prae- servandi. Dixi *ad minus maxime convenit*; vera enim et gravis obligatio ab- stinendi in his quoque casibus urgere potest ratione periculi. Heu quot miseri sacerdotes in huiusmodi occasionibus naufragium fecerunt! Et heu quot alii etsi innocentissimi, dicteriis aut calumniis expositi remanserunt!

596. *Quid si, in casu mulieris consanguineae vel affinis domi reten- tae, vel in casu ancillae, scandalum subortum fuisset?* Distinguendum inter scandalum subortum 1. quin parochus ullam omnino occasionem ei dedisset; 2. ex lapsu manifesto; 3. ex solis indiciis vel imprudentiis.

597. *Quid si parochus scandalo suborto nullam omnino occasionem dedisset?* Si scandalum istud oriretur dumtaxat ex ignorantia alicuius circum- stantiae; tunc circumstantia ipsa prudenter declarari deberet. Si ortum fuisset ex speciali malignitate vel stultitia alicuius; ita ut dicteria quidem nonnulla facta fuissent, sed personae prudentes illa despexissent, vel certe de re ex se ipsa cito evanescente ageretur, tunc parochus ad summum aliquam maiorem cautelam adhibere deberet, sed de caetero ad nihil teneretur; vae enim si pa- rochi, toties quoties aliquid huiusmodi accidit, res suas semper immutare co- gerentur! Si vero calumnia adeo colorata fuisset, ut neque in declarationibus, neque in constanti bono exemplo, spes collocari valeret; tunc parochus (ut gregem suum utiliter regere posset) sacrificium subire et sic facto ipso calum- niam eliminare deberet.

598. *Quid si scandalum ex lapsu manifesto ortum fuisset?* Tunc pu- blica poenitentia, et imprimis totalis separatio ab occasione, necessaria foret, ut per se patet. Aliqua difficultas esse posset si de *re antiqua* ageretur, et non solum iam a longo tempore emendatio subsisteret, sed etiam populus emenda- tionem ipsam supponendi magna motiva haberet. Ego sic dicerem: Si pa- rochus foeminam, quacum olim misere peccavit, sat facile (opportuna eveniente circumstantia) dimittere posset, ad hoc teneretur; ex una parte enim suspectus imminuti quidem sed non prorsus destructi forent, et ex alia obiectum prae- sens infaustam semper renovaret memoriam et pastoris infamiam semper vivam teneret. Cf. Bened. XIV (*Instit. LXXXIII. 12. 13*). Si autem foemina, nonnisi gravissima incommoda provocando, elici posset (ut puta, si ageretur de uxore fratris cum filiis etc.); maxime vero si exinde novi suspectus et nova scandala provocarentur: tunc (secluso periculo hallucinationis et de consensu Episcopi aut saltem cum consilio virorum prudentium) res in statu quo relinqui possent.

599. *Quid si scandalum non quidem ex lapsu manifesto, sed ex im- prudentiis, vel indiciis sive a parocho sive a foemina datis, ortum fuisset?* Tunc certe imprimis ab imprudentiis cessandum esset; durantibus enim im- prudentiis et indiciis, quomodo scandalum cessabit? Casus esset si parochus ancillam nimis juvenem et levem retineret, aut domum sibi non convenientem frequentaret etc. Nec iuvabit dicere: *Sunt malae linguae; sunt calumniae; innocens sum etc.* Cf. Frassinetti (*Man. n. 538*). Si autem in facto per se

irreprehensibili obiter imprudentia aliqua irrepsisset, vel indicium aliquod datum fuisset; tunc casus valde speciem mutaret; si enim imprudentiae et indicia non renoventur, contingere potest quod res ex sese cito ad nihilum redigatur, et quod proinde nulla mutationes faciendi ratione scandali obligatio remaneat.

Sed quid si sive ex gravitate indicii et difficultate quod suspectus evanescent, sive ex lapsibus vere subsistentibus (etsi a populo non pro certo cognitis), parochus occasionem illam (v. g. ancillam) dimittere vere teneretur? Tunc, etsi occasio esset certe dimittenda, tamen in tali dimissione exequenda caute procedendum foret, ne apud populum parochi delictum ex dubio certum evaderet; atque etiam ne ancilla ipsa infamiam subiret. Hinc procurandum foret ut ancilla non eiecta sed motu proprio abiens appareret. Expectari deberet etiam tempus opportunum, quale non esset, v. g. statim post exercitia spiritalia a parochi peracta.

600. *Scandalum in genere impudicitiae oriturne solum ex prava vel suspecta relatione cum foeminis?* Negative. Oriri posset etiam ex aliis indicii; cuiusmodi essent v. g. si parochus imagines vel statuas inverecundas domi suae expositas retineret; si notorie libros romanticos et amatorios legeret; si in sermone pudicus non esset; si oculorum modestiam minime servaret; si nimis concinne se vestiendo, odores secum ferendo, comam discriminando etc., se animum libidinosum habere palam faceret.

601. *Praeter impudicitiam quinam sunt alii casus principales scandali in parochi?* Si esset avarus, vel turbulentus, vel ebriosus, vel aere alieno nimis gravatus.

602. *Quid itaque si parochus esset avarus?* Tunc, quamvis multis bonis rarisque dotibus ornaretur, existimatione gaudere non posset; eius praedicatio efficaciam careret; atque omnibus malevisus esset. Frassinetti (*Man. n. 552*).

603. *Quaenam sunt signa praecipua avaritiae?*

I. *Difficultas pecuniam expendendi* (intellige si sit excessiva); ut puta, si parochus, ad parum expendendum, laceras vel sordidas vestes indueret; si domus parochialis, vel fundorum Ecclesiae, vel etiam Ecclesiae ipsius et sacrorum apparatus, restorationes negligeret; si, quoad mercedem famulis, operariis, aedituis, clericis etc. dandam, nimis subtiliter procederet; aut nimis frequenter in contractibus pro obulo litigaret; si in debitis solvendis tardus esset; si non mortificationis sed pecuniae amore ieiunaret,

vel etiam ad famem patiendam familiares quoque cogeret; si pauperibus eleemosynam non faceret; si, ad nihil vel parum expendendum in vicariis, concionatoribus, confessariis, libris etc., spiritualem ipsam paroeciae curam detrimentum pati sineret etc.

II. *Cupiditas pecuniam acquirendi*; ut puta, si parochus negotiationem exerceret; si fundos conducirer; si tritici aut aliarum rerum (quas vendere debeat) pretii augmentum se nimia aviditate desiderare ostenderet; si ad usuras procederet; si procuraret ut moribundi sibi aut suae Ecclesiae legata relinquerent; si dum aliquod donum, maxime vero pecunia, ei affertur, nimiam laetitiam ostenderet; si ipsam parochianorum mortem cupere aut de illa gaudere palam faceret; si emolumenta funeraria a pauperibus quoque exigeret, aut illa plus aequo adaugeret, aut pro illis inconsultissime litigaret etc.

III. *Fundorum emptio*: si nempe parochus ex bonis patrimonialibus dives non esset; unde patefaceret quod, loco erogandi in eleemosynis aliisve usibus piis fructus beneficii, illos ad possessiones acquirendas convertere studeat.

604. *Quaenam sunt praecipuae occasiones avaritiae?*

1° Amor immoderatus consanguineorum, speciatim si illos secum retineat. 2° Timor excessivus futurarum necessitatum propter infortunia, senectutem etc. 3° Interdum voluntas faciendi aliquam piam foundationem post mortem. His motivis multi quaedam dictamina sibi efformant, quae valde erronea sunt; haec enim non eo usque valere possunt, ut parochi in vita sua contra iustitiam, vel charitatem, vel decorem sacerdotalem, vel munera sive beneficiati, sive rectoris Ecclesiae, sive habentis curam animarum, deficere, et (uno verbo) avaritiam (non sine populi scandalo et gregis sui detrimento) ostendere liceat, ut bene arguit Frassinetti (*Man. n. 854. 455*).

605. *Quid si parochus esset turbulentus?* Hic etiam defectus magnum scandalum ingerere solet, maxime si cum